वसुबारस, रमा एकादशी
तसेच गोवंश द्वादशीनिमित्त
आमच्या सर्व वाचक,
विक्रेते, एजंट, जाहिरातदार,
हितचिंतक यांना
हार्दिक शुभेच्छा!
– संपादक

दैनिक
राज्य लोकतंत्र
नवी दिशा... नवे विचार...

आरएनआय : MAHMAR/2021/85884 | गुरूवार, दि. ५ नोव्हेंबर २०२६ | वर्ष - २ | अंक - ४२ | पाने - ४ | पुणे/पिंपरी-चिंचवड

एससी/एसटीमतदारसंघ राखीव ठेवण्याच्या धोरणावर सर्वोच्च न्यायालयाची स्पष्टता: संसदेच्या अधिकारक्षेत्रावर आणि घटनात्मक चौकटीवर शिक्कामोर्तब

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली / प्रतिनिधी

विधानसभा आणि संसदेतील अनुसूचित जाती (एससी) आणि अनुसूचित जमाती (एसटी) साठीच्या राखीव मतदारसंघांची पद्धत आलटून-पालटून (रोटेशन) लागू करण्याची मागणी करणारी याचिका सर्वोच्च न्यायालयाने अलीकडेच फेटाळून लावली आहे. सर्वोच्च न्यायालयाचे सरन्यायाधीश सूर्यकांत, न्यायमूर्ती जॉयमाल्या बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहाना यांच्या खंडपीठाने स्पष्ट केले की, परिसीमन कायदा, २००२ मधील तरतुदी कायदेशीररीत्या वैध असून, मतदारसंघांचे धोरण निश्चित करणे हे पूर्णपणे संसदेच्या (कायदेमंडळाच्या) अखत्यारीत येते.

या न्यायालयीन निर्णयानंतर, केंद्र सरकार आणि पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखालील प्रशासनाच्या जातनिहाय कायदेशीर धोरणांवर आणि दृष्टिकोनावर विविध स्तरांतून घटनात्मक आणि राजकीय विश्लेषण केले जात आहे.

जातीशी संबंधित कायद्यांविषयीचे धोरण आणि विविध दृष्टिकोन

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या कार्यकाळात एससी/एसटीआरक्षण आणि परिसीमन कायद्यासारख्या विषयांवर सरकारची भूमिका ही प्रामुख्याने घटनात्मक मर्यादा आणि प्रशासकीय स्थैर्यावर आधारित असल्याचे दिसून येते. या संदर्भातील प्रमुख विश्लेषण खालीलप्रमाणे आहे:

१. संविधान आणि संसदीय सार्वभौमत्वाचा आदर:

केंद्र सरकारची भूमिका ही संविधानाच्या मूळ आराखड्यानुसार आणि संसदेने संमत केलेल्या कायद्यांनुसार चालते. परिसीमन कायदा २००२ च्या कलम ९(१)(क) मधील तरतुदीनुसार, ज्या भागात एससी/एसटीसमुदायाची लोकसंख्या अधिक आहे, तिथेच राखीव जागा ठेवण्याचा नियम आहे. न्यायालयानेही यावरच शिक्कामोर्तब करत धोरणात्मक बदल करण्याचा अधिकार केवळ संसदेला असल्याचे स्पष्ट केले आहे.

२. सामाजिक समतोल आणि कायदेशीर प्रक्रिया:

सध्याच्या प्रशासनाकडून कायदेशीर बाबींमध्ये परस्पर हस्तक्षेप न करता, न्यायालयाच्या निर्देशांचे आणि संसदीय प्रक्रियेचे पालन केले जाते. कोणत्याही धोरणात्मक बदलामुळे सामाजिक समीकरणांमध्ये किंवा स्थानिक प्रतिनिधींच्या रचनेत अचानक असंतुलन निर्माण होऊ नये, याकडे प्रशासनाचा कल असतो.

३. न्यायालयाचे निरीक्षण आणि राजकीय मत:

सुनावणीदरम्यान सर्वोच्च न्यायालयाने नमूद केले की, लोकशाहीत मतदार विशिष्ट राजकीय विचारसरणी आणि धोरणांना प्राधान्य देतात, केवळ जाती किंवा धर्माच्या आधारावर मत देण्याचा विचार केला जात नाही. त्यामुळे रोटेशनसारख्या संवेदनशील धोरणावर कोणताही निर्णय घेण्यापूर्वी व्यापक लोकप्रतिनिधी चर्चा आवश्यक ठरते.

४. लोकसंख्या आणि प्रतिनिधीत्व यांचा मेळ:

परिसीमन आयोग हा लोकसंख्येच्या आकडेवारीवर आधारित जागा निश्चित करतो. सरकारने या आयोगाच्या स्वायत्ततेमध्ये किंवा कायदेशीर चौकटीत अनधिकृत हस्तक्षेप न करण्याचे धोरण कायम ठेवले आहे, जेणेकरून मागासवर्गीयांचे हक्क सुरक्षित राहतील आणि योग्य प्रतिनिधित्व मिळेल.

निष्कर्ष

एकंदरीत, राखीव मतदारसंघांच्या फेरबदलासारख्या संवेदनशील मुद्द्यांवर केंद्र सरकारची भूमिका ही न्यायालयाच्या आदर्शांना आणि संविधानाने निश्चित केलेल्या कार्यपद्धतीला अनुसरून आहे. संविधानातील कलम ३३० आणि ३३२ यांसारख्या कायदेशीर तरतुदींच्या कक्षेत राहूनच सामाजिक न्यायाची अंमलबजावणी करणे हे प्रशासनाचे मुख्य उद्दिष्ट असल्याचे दिसून येते.

निवडणूक आयुक्तांना कायद्याचे कवच कशासाठी? सर्वोच्च न्यायालयाचा केंद्राला सवाल!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

निवडणूक आयुक्तांना कायद्याने दिलेले व्यापक संरक्षण आता सर्वोच्च न्यायालयाच्या कसोटीवर आले आहे. कर्तव्य बजावताना घेतलेल्या निर्णयांसाठी मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि अन्य निवडणूक आयुक्तांविरोधात कायदेशीर कारवाई करता येणार नाही, अशी तरतूद करणाऱ्या कायद्याला सर्वोच्च न्यायालयात आव्हान देण्यात आले आहे. यावर न्यायालयाने केंद्र सरकार आणि निवडणूक आयोगाला नोटीस बजावली आहे.

'मुख्य निवडणूक आयुक्त आणि इतर निवडणूक आयुक्त कायदा, २०२३' मधील कलम १६ च्या घटनात्मक वैधतेवर याचिकेद्वारे प्रश्न उपस्थित करण्यात आला आहे. वकील अरुण कुमार अग्रवाल यांनी दाखल केलेल्या याचिकेवर सरन्यायाधीश सूर्यकांत, न्यायमूर्ती जॉयमाल्य बागची आणि न्यायमूर्ती व्ही. मोहन्ना यांच्या खंडपीठाने ही नोटीस जारी केली.

निवडणूक आयुक्तांना बिनबुडाच्या तक्रारींपासून संरक्षण मिळावे, हे मान्य असले तरी त्यासाठी संपूर्ण कायदेशीर संरक्षण देण्याची गरज काय, असा याचिकेतील मुख्य मुद्दा आहे. अशा संरक्षणामुळे नागरिकांचे न्यायालयात दाद मागण्याचे अधिकार बाधित होत असल्याचा दावाही करण्यात आला आहे.

निवडणूक प्रक्रिया निष्पक्ष आणि पारदर्शक असणे लोकशाहीसाठी अत्यावश्यक आहे. अशा परिस्थितीत निवडणूक यंत्रणेतील सर्वोच्च पदांवरील व्यक्तींना मिळणारे संरक्षण किती व्यापक असावे, यावर आता घटनात्मक चर्चा होणार आहे. केंद्र सरकार आणि निवडणूक आयोगाच्या उत्तरानंतर या प्रकरणातील पुढील दिशा स्पष्ट होईल.

विद्यार्थ्यांना भत्ता वाढवला; वाहनधारकांना दंडात सूट! मंत्रिमंडळाचे १२ निर्णय, पण बाकीचे काय?

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
मुंबई / प्रतिनिधी

राज्य मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत बुधवारी १२ महत्त्वाचे निर्णय घेण्यात आल्याची माहिती असून, विद्यार्थी, वाहनधारक, पशुवैद्यकीय शिक्षण आणि सहकार क्षेत्राला त्याचा लाभ मिळणार आहे. मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या बैठकीत ओबीसी, विमुक्त जाती, भटक्या जमाती आणि विशेष मागास प्रवर्गातील विद्यार्थ्यांच्या निर्वाह भत्त्यात दुपटीहून अधिक वाढ करण्यास मंजुरी देण्यात आली. मात्र, महागाईच्या तुलनेत ही मदत कितपत पुरेशी ठरणार, हा प्रश्न कायम आहे.

विभागस्तरीय वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांना आता दरमहा १ हजार ५०० रुपये, तर जिल्हास्तरीय वसतिगृहातील विद्यार्थ्यांना १ हजार ३०० रुपये निर्वाह भत्ता मिळणार आहे. वाढत्या महागाईत विद्यार्थ्यांच्या दैनंदिन गरजा भागवण्यासाठी ही वाढ महत्त्वाची असली तरी प्रत्यक्ष खर्चाच्या तुलनेत भत्ता अद्याप मर्यादितच आहे.

वाहनधारकांसाठी महाराष्ट्र वाहतूक पोलीस चलन अभय योजना २०२६ लागू करण्यास मंजुरी देण्यात आली आहे.

प्रलंबित ई-चलन दंडाच्या रकमेत एकदाच २० टक्क्यांपर्यंत सवलत मिळणार आहे.

पशुवैद्यकीय अभ्यासक्रमाच्या अंतिम वर्षातील विद्यार्थ्यांच्या इंटर्नशिप भत्त्यातही वाढ करण्यात येणार आहे. त्यामुळे ग्रामीण भागातील पशुचिकित्सा सेवांना चालना मिळण्याची अपेक्षा आहे.

दरम्यान, वार्षिक ५०० कोटी रुपयांपेक्षा अधिक उलाढाल असलेल्या सहकारी संस्थांवर पाच शासकीय नामनिर्देशित सदस्य नियुक्त करण्यास मंजुरी देण्यात आली. यासाठी सहकारी संस्था अधिनियमात सुधारणा केली जाणार आहे. या निर्णयामुळे सहकारी संस्थांवरील सरकारी नियंत्रण वाढण्याची शक्यता असून, सहकार क्षेत्रात त्याचे पडसाद उमटू शकतात.

पार्थ पवारांच्या मनमानीला लगाम? आता कोअर कमिटीच्या संमतीशिवाय निर्णय नाही!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
पुणे / प्रतिनिधी

राष्ट्रवादी काँग्रेसमधील अंतर्गत संघर्ष अखेर चव्हाट्यावर आला असून, पार्थ पवार यांच्या निर्णयपद्धतीवर वरिष्ठ नेत्यांनी उपस्थित केलेल्या प्रश्नांनंतर पक्षात सामूहिक नेतृत्वाचा आग्रह वाढला आहे. यापुढील निर्णय कोअर कमिटीला विचारूनच घेतले जातील, असा शब्द पार्थ पवार यांनी बुधवारी झालेल्या बैठकीत दिल्याची माहिती आहे. त्यामुळे पक्षातील निर्णयप्रक्रियेवर कोणाचे नियंत्रण राहणार, हा प्रश्न ऐरणीवर आला आहे.

पक्षाध्यक्षा सुनेत्रा पवार यांच्या उपस्थितीत झालेल्या बैठकीला सुनील तटकरे, प्रफुल्ल पटेल, दिलीप वळसे पाटील, हसन मुश्रीफ, छगन भुजबळ, समीर भुजबळ आणि धनंजय मुंडे उपस्थित

होते.

पार्थ पवार यांच्या निर्णयाने झिशान सिद्दीकी यांची मुंबई अध्यक्षपदी, तर उमेश पाटील यांची राष्ट्रीय प्रवक्तेपदी नियुक्ती करण्यात आली होती. या नियुक्त्या करताना वरिष्ठ नेत्यांना विश्वासात न घेतल्याने पक्षात नाराजी पसरली होती. त्यामुळे पार्थ पवार यांच्या कार्यपद्धतीवरच प्रश्न उपस्थित झाले होते.

मात्र, बैठकीत या नियुक्त्या रद्द करण्याऐवजी त्यांना सहा महिन्यांची मुदत देण्याचा निर्णय झाल्याचे समजते. या काळातील कामगिरी पाहून पुढील निर्णय घेतला जाणार आहे.

विशेष म्हणजे, बैठकीनंतरही पक्षातील वाद पूर्णपणे मिटल्याचे चित्र नाही. सुनील तटकरे आणि प्रफुल्ल पटेल यांच्या पदांबाबतही संभ्रम कायम आहे. त्यामुळे राष्ट्रवादीत एकीकडे नेतृत्वाचा संघर्ष, तर दुसरीकडे निर्णयाधिकारासाठीची रस्सीखेच सुरूच असल्याचे स्पष्ट झाले आहे.

फटाक्यांवर वेळेचे बंधन घालणार का? उच्च न्यायालयाचे राज्य सरकारला निर्देश!

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
मुंबई / प्रतिनिधी

दिवाळीच्या नावाखाली फटाक्यांचा अनिर्बंध धूर आणि ध्वनिप्रदूषण सहन करायचे किती दिवस? सर्वोच्च न्यायालयाने दिल्ली-एनसीआरसाठी निश्चित केलेल्या फटाके फोडण्याच्या वेळेच्या नियमांचा महाराष्ट्रातही विचार करा, असे महत्त्वपूर्ण निर्देश मुंबई उच्च न्यायालयाने राज्य सरकारला दिले आहेत. त्यामुळे महाराष्ट्रातही फटाके फोडण्याच्या वेळेवर बंधने येण्याची शक्यता निर्माण झाली आहे.

अभिनेत्री दिया मिर्झा यांचा दिवाळीनिमित्तचा व्हिडिओ मुंबई महापालिकेने हटवल्याच्या प्रकरणाची दखल घेत उच्च न्यायालयाने स्वतःहून सुनावणी सुरू केली होती. न्यायमूर्ती गिरीश कुलकर्णी आणि न्यायमूर्ती नीला गोखले यांच्या खंडपीठाने १३ पानी आदेशात प्रदूषण नियंत्रणासाठी ठोस उपाययोजनांची गरज अधोरेखित केली.

सर्वोच्च न्यायालयाने दिल्ली-एनसीआरमध्ये पर्यावरणपूरक फटाक्यांना परवानगी देताना सकाळी ६ ते ७ आणि रात्री ८ ते १० अशा वेळा निश्चित केल्या आहेत. महाराष्ट्र सरकार, प्रदूषण नियंत्रण मंडळ, मुंबई महापालिका आणि पोलीस यंत्रणेने या नियमांचा स्थानिक परिस्थितीनुसार विचार करावा, असे उच्च न्यायालयाने सुचवले.

दिवाळी हा आनंदाचा सण असला तरी त्याच्या नावाखाली पर्यावरण आणि नागरिकांच्या आरोग्याशी खेळता येणार नाही. फटाक्यांमुळे हवेची गुणवत्ता अचानक खालावते आणि त्याचा गंभीर परिणाम होतो, असे सर्वोच्च न्यायालयानेही नमूद केले आहे.

बालकामगार कायद्याच्या अंमलबजावणीसाठी सर्वोच्च न्यायालयाचे निर्देश: शासन आणि न्यायव्यवस्थेच्या भूमिकेवर प्रकाश

■ **दैनिक राज्य लोकतंत्र**
नवी दिल्ली : वृत्तसंस्था

बालकामगार प्रतिबंधक कायद्याची प्रभावी अंमलबजावणी करण्यासाठी आणि त्यावर काटेकोर देखरेख ठेवण्यासाठी केंद्र सरकारने एक विशेष कक्ष (डशिलळरश्र उशश्रश्र) स्थापन करावा, असे स्पष्ट निर्देश सर्वोच्च न्यायालयाने दिले आहेत. महिला आणि बाल विकास मंत्रालयाच्या सचिवांनी हा कक्ष स्थापन करावा, असे न्यायालयाने म्हटले आहे. न्यायमूर्ती एस. व्ही. एन. भट्टी आणि न्यायमूर्ती एन. व्ही. अंजारिया यांच्या खंडपीठाने 'हेल्थ फॉर मिलियन्स विरुद्ध युनियन ऑफ इंडिया' या रिट याचिकेचा निकाल देताना हे महत्त्वपूर्ण आदेश दिले.

या न्यायालयीन निकालानंतर, पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या नेतृत्वाखालील सरकारमधील कायदेशीर अंमलबजावणी, प्रशासकीय धोरणे आणि त्यासाठी सर्वोच्च न्यायालयाला वारंवार द्यावे लागणारे निर्देश यावर विविध सामाजिक आणि कायदेशीर स्तरांवर चर्चा सुरू झाली आहे.

न्यायालयाचे निर्देश आणि प्रशासकीय जबाबदारी

सर्वोच्च न्यायालयाने बाल व किशोरवयीन कामगार (प्रतिबंध आणि नियमन) कायदा, १९८६ च्या अंमलबजावणीबाबत घेतलेली भूमिका अत्यंत कठोर आहे.

* विशेष कक्षाची स्थापना: केंद्र सरकारने महिला आणि बाल विकास मंत्रालयांतर्गत एक विशेष कक्ष स्थापन करून देशभरात कायद्याची अंमलबजावणी होत असल्याची खात्री करावी.

* राज्यांचा सहभाग: सर्व राज्यांच्या मुख्य सचिवांच्या (उहळशष ड्शलअॅशींरअॅळशी) माध्यमातून अंमलबजावणी करणाऱ्या यंत्रणांना आवश्यक निर्देश दिले जावेत, जेणेकरून कायद्याचे उल्लंघन रोखता येईल.

* २०१६ च्या सुधारणांची अंमलबजावणी: २०१६ मध्ये कायद्यात महत्त्वपूर्ण सुधारणा करून १४ वर्षांखालील मुलांना सर्व प्रकारच्या व्यवसायांमध्ये पूर्णपणे बंदी घालण्यात आली आहे. कायद्यात तरतुदी असल्या तरी त्यांची 'पूर्ण आणि कडक अंमलबजावणी' करणे ही प्रशासनाची मुख्य जबाबदारी असल्याचे न्यायालयाने स्पष्ट केले.

कायद्याच्या प्रभावी अंमलबजावणीसाठी न्यायालयाच्या हस्तक्षेपाची गरज का भासते? (विश्लेषण)

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या कार्यकाळात अनेक कायदे आणि धोरणे संसदेत मंजूर करण्यात आली आहेत. परंतु, संसदेने कायदे केल्यानंतरही अनेकदा त्यांच्या ग्राउंड-लेव्हल (सअॅरीीओी) अंमलबजावणीसाठी सर्वोच्च न्यायालयाला निर्देश द्यावे लागतात. यामागची प्रमुख कारणे खालीलप्रमाणे आहेत:

* धोरणात्मक कायदे आणि प्रशासकीय इच्छाशक्ती:

सरकार कायदे बनवण्यात आणि धोरणात्मक निर्णय घेण्यात यशस्वी ठरते, परंतु तळागाळातील यंत्रणांमध्ये सुसंवाद आणि कडक वचक निर्माण करण्यासाठी न्यायालयीन दबावाची किंवा मार्गदर्शनाची गरज भासते. विशेषतः बालकामगार, महिला सुरक्षा आणि सामाजिक न्यायाच्या विषयांमध्ये प्रशासकीय यंत्रणा बळकट करण्यासाठी न्यायालयाचे आदेश महत्त्वपूर्ण ठरतात.

* कायद्याची निर्मिती विरुद्ध त्याची अंमलबजावणी:

२०१६ मध्ये बालकामगार कायद्यात सुधारणा करून कडक तरतुदी करण्यात आल्या, हे कौतुकास्पद होते. परंतु, त्याची अंमलबजावणी कितपत प्रभावी होत आहे, यावर सातत्यपूर्ण देखरेख ठेवण्यासाठी स्वतंत्र यंत्रणेचा अभाव होता. म्हणूनच सर्वोच्च न्यायालयाला विशेष कक्ष स्थापन करण्याचे आदेश द्यावे लागले.

* संविधानात्मक समतोल:

लोकशाही व्यवस्थेत संसद कायदा करते आणि न्यायव्यवस्था संविधानानुसार त्याचे परिपालन होते की नाही याची खात्री करते. जेव्हा प्रशासकीय यंत्रणांमध्ये शिथिलता दिसते, तेव्हा सर्वोच्च न्यायालय सक्रिय भूमिका पार पाडत नागरिकांच्या मूलभूत हक्कांचे रक्षण करते.

ालकामगार प्रतिबंधक कायद्याच्या संदर्भातील हा निर्णय केवळ एका याचिकेपुरता मर्यादित नसून तो बालकांच्या सुरक्षित भविष्याशी जोडलेला आहे. पंतप्रधान मोदी यांच्या राजवटीत कायदे आणि धोरणे वेगाने बदलत असली, तरी त्यांची अंमलबजावणी अधिक पारदर्शक, वेगवान आणि परिणामकारक करण्यासाठी न्यायव्यवस्था आणि शासन यांच्यातील समन्वय अधिक दृढ असणे काळाची गरज ठरत आहे.

संपादकीय

प्रशासकीय पारदर्शकतेची ऐशीतैशी: संपत्तीच्या डिक्लेरेशनचा केवळ 'कागदी देखावा'?

सरकारी सेवेत असलेल्या उच्चपदस्थ अधिकाऱ्यांनी दरवर्षी आपली स्थावर व जंगम संपत्ती जाहीर करणे, हा पारदर्शक कारभाराचा पाया मानला जातो. मात्र, प्रत्यक्षात हा नियम म्हणजे केवळ एक औपचारिक 'कागदी देखावा' बनला आहे का, असा गंभीर प्रश्न निर्माण झाला आहे. 'द इंडियन एक्स्प्रेस'चे पत्रकार शामलाल यादव यांनी केलेल्या एका शोधपत्रकारितेच्या तपासातून भारतातील सनदी प्रशासनाच्या उच्च वर्तुळातील पारदर्शकतेचे विदारक चित्र समोर आले आहे.

देशाचा गाडा हाकणाऱ्या आणि धोरणात्मक निर्णय घेणाऱ्या १०२ वरिष्ठ आयएएस (खअड) अधिकाऱ्यांच्या मालमत्ता विवरणाची छाननी केली असता, ही माहिती जनतेच्या डोळ्यात केवळ धूळफेक करणारी असल्याचे स्पष्ट होते. या १०२ अधिकाऱ्यांमध्ये केंद्रीय सचिव, पंतप्रधान कार्यालय, राष्ट्रपती सचिवालयातील वरिष्ठ सनदी अधिकारी तसेच विविध राज्यांचे मुख्य सचिव यांचा समावेश आहे.

आकडेवारी बोलतात: अपूर्ण माहिती आणि संशयास्पद नोंदी

या तपासात समोर आलेली आकडेवारी प्रशासकीय व्यवस्थेच्या उत्तरदायित्वावर प्रश्नचिन्ह उपस्थित करते:

किंमत आणि व्हॅल्युएशन गायब: १०२ अधिकाऱ्यांनी स्वतःच्या नावे घोषित केलेल्या २४४ स्व-अर्जित मालमत्तांपैकी तब्बल ११५ मालमत्तांची सध्याची बाजारभावानुसार किंमत विवरणपत्रात नमूदच केलेली नाही.

क्षेत्रफळाची माहिती नाही: त्याच ११५ मालमत्तांचे क्षेत्रफळ किती आहे, याचा कोणताही उल्लेख नाही. संबंधित फ्लॅट किंवा जमिनीचा तुकडा १०० चौरस फुटांचा आहे की ५००० चौरस फुटांचा, हे समजण्यास कोणताही वाव नाही.

संपत्ती अचानक 'गाहीब': १० वरिष्ठ अधिकाऱ्यांनी स्वतःकडे कोणतीही स्व-अर्जित संपत्ती नाही ('झिरो' मालमत्ता) असे घोषित केले आहे. धक्कादायक बाब म्हणजे, या १० पैकी ९ अधिकाऱ्यांनी आधीच्या वर्षांच्या मालमत्ता विवरणात स्वतःच्या नावे संपत्ती असल्याचे मान्य केले होते. ही संपत्ती अचानक कुठे गायब झाली, तिची विक्री झाली की ती बेनामी झाली, याबद्दल कोणतीही स्पष्टता नाही.

नियम, पडताळणी आणि व्यवस्थेचे मौन

लोकशाही व्यवस्थेत न्यायाधीशांपासून लोकप्रतिनिधींपर्यंत सर्वांनीच पारदर्शकता पाळणे अपेक्षित आहे. सर्वोच्च न्यायालयाच्या न्यायमूर्तींनी स्वतः हून संपत्ती जाहीर करण्याचा कित्ता गिरवला असताना, देशाचे नोकरशहा मात्र माहिती लपवण्याचा लपंडाव का खेळत आहेत?

येथे मुख्य प्रश्न उपस्थित होतात:

१. पडताळणीचा अभाव: सनदी अधिकाऱ्यांनी फॉर्ममध्ये काहीही भरून दिले, तरी त्याची शहानिशा किंवा व्हॅरिफिकेशन करणारी कोणतीही सक्षम यंत्रणा सध्या कार्यरत नाही.

२. लोकपाल कायद्याची अंमलबजावणी कधी? २०१३ मध्ये संमत झालेल्या 'लोकपाल कायद्या'अंतर्गत सरकारी अधिकाऱ्यांच्या संपत्ती जाहीर करण्याबाबत अधिक कडक आणि सर्वसमावेशक नियम प्रस्तावित करण्यात आले होते. मात्र, २०१३ नंतर प्रदीर्घ काळ लोटूनही या नियमांची अधिकृत अधिसूचना निघू शकलेली नाही.

निष्कर्ष

अपूर्ण किंवा संशयास्पद माहिती देण्याला 'पारदर्शकता' म्हणता येत नाही; ती भ्रष्टाचाराच्या शक्यतांना दिलेली पळवाट ठरते. जनतेच्या करातून वेतन आणि सोयी-सुविधा घेणाऱ्या सनदी अधिकाऱ्यांनी आपली संपत्ती जाहीर करताना अर्थपूर्ण आणि खरी माहिती देणे अनिवार्य आहे. केवळ कायदेशीर पळवाटा शोधून कागदपत्रे भरणे ही लोकशाही मूल्यांची विटंबना आहे.

लोकपाल कायद्यातील नियमांची तातडीने अंमलबजावणी करणे, मालमत्ता विवरणाची स्वतंत्र यंत्रणेमार्फत नियमित पडताळणी करणे आणि चुकीची किंवा अपूर्ण माहिती देणाऱ्या अधिकाऱ्यांवर दंडात्मक कारवाई करणे – हीच आजच्या प्रशासकीय सुधारणेची पहिली पायरी ठरली पाहिजे.

थेरगावमध्ये 'शून्य कचरा शाळा' प्रकल्प सुरू; विद्यार्थ्यांवर स्वच्छतेची जबाबदारी

आयुक्त विजय सूर्यवंशी यांच्या हस्ते यशवंतराव चव्हाण प्राथमिक शाळेत उद्घाटन; शहरभर उपक्रम राबविण्याचे नियोजन

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पिंपरी : । प्रतिनिधी

शाळेत निर्माण होणाऱ्या कचऱ्याचे व्यवस्थापन शाळेच्या परिसरातच करण्याच्या उद्देशाने पिंपरी-चिंचवड महापालिकेने 'स्वच्छ, सुंदर, शून्य कचरा शाळा' हा उपक्रम सुरू केला आहे. थेरगाव येथील यशवंतराव चव्हाण प्राथमिक शाळेत या प्रकल्पाचे उद्घाटन महापालिका आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी यांच्या हस्ते करण्यात आले.

यावेळी बोलताना आयुक्त सूर्यवंशी म्हणाले, की शाळेत निर्माण होणाऱ्या कचऱ्याचे वर्गीकरण आणि व्यवस्थापन शाळेतच झाले पाहिजे. या उपक्रमातून विद्यार्थ्यांमध्ये स्वच्छतेची सवय निर्माण होण्याबरोबरच घर आणि परिसर स्वच्छ ठेवण्याची जाणीव विकसित होईल. विद्यार्थ्यांनी पालकांनाही कचरा वर्गीकरण आणि योग्य विल्हेवाटीबाबत जागरूक करावे. थेरगावमधील प्रकल्प प्रायोगिक तत्त्वावर राबविण्यात येत असून, विद्यार्थ्यांचा प्रतिसाद आणि परिणामांचा अभ्यास करून अन्य शाळांमध्येही त्याची अंमलबजावणी करण्यात येईल.

या उपक्रमांतर्गत शाळेत 'शून्य कचरा मॉनिटर' नियुक्त केले जाणार आहेत. शाळेचा परिसर स्वच्छ ठेवणे आणि कचरा टाकणाऱ्यांना समजावून सांगणे, ही त्यांची जबाबदारी असेल. प्रकल्पाच्या उद्घाटनानंतर विद्यार्थ्यांना शून्य कचरा रिसायकल बॅग आणि किटचे वाटप करण्यात आले.

यावेळी स्थायी समिती सभापती अभिषेक बारणे, शिक्षण समिती सभापती रवीना आंगोळकर, नगरसदस्या रिटा सानप, योगिता बारणे, नगरसदस्य तानाजी बारणे, क्षेत्रीय अधिकारी मुकेश कोळप, प्रशासन अधिकारी संगीता बांगर, आरोग्य अधिकारी अतुल सोनवणे यांच्यासह शिक्षक, कर्मचारी आणि विद्यार्थी उपस्थित होते. नगरसदस्या योगिता बारणे यांच्या पुढाकारातून हा प्रकल्प सुरू करण्यात आला.

पुस्तक वाचनाचा दिला संदेश

आयुक्त सूर्यवंशी यांनी विद्यार्थ्यांना 'स्वच्छता के सुपरहीरोज' या पुस्तकाचे वाटप केले. प्रत्येक विद्यार्थ्याने पुस्तक वाचून त्यातून काय शिकायला मिळाले, हे फोन करून सांगावे, असे आवाहन त्यांनी केले. मोबाईलपेक्षा पुस्तक वाचन, खेळ आणि चांगल्या सवयींना विद्यार्थ्यांनी प्राधान्य द्यावे, असेही त्यांनी सांगितले.

पीएम श्री शाळेतील सुविधांची पाहणी

यानंतर आयुक्तांनी थेरगाव येथील पीएम श्री माध्यमिक शाळेला भेट देऊन ॲस्ट्रोनॉमी लॅब, टिंकरिंग लॅब, रायफल शूटिंग प्रशिक्षण केंद्र आणि सीसीटीव्ही यंत्रणेची पाहणी केली. विद्यार्थ्यांना विज्ञान, तंत्रज्ञान आणि कौशल्याधारित शिक्षणासाठी उपलब्ध सुविधांची माहिती घेतली. तसेच विद्यार्थ्यांनी भिंतीवर साकारलेल्या वारली चित्रांचे कौतुक केले.

स्थायी समितीकडून विविध विकासकामांच्या निविदांना मंजुरी; क्रीडा क्षेत्रातील खेळाडूंनाही आर्थिक मदत

रस्ते, नाले, आरोग्य सुविधा, गृहप्रकल्पांच्या कामांना हिरवा कंदील; आंतरराष्ट्रीय स्पर्धांसाठी खेळाडूंना अर्थसाहाय्य

■ पिंपरी : प्रतिनिधी

पिंपरी-चिंचवड : महानगरपालिकेच्या स्थायी समितीच्या साप्ताहिक सभेत शहरातील विविध विकासकामे, रस्ते दुरुस्ती, आरोग्य सुविधा, नागरी पायाभूत सुविधा आणि क्रीडा क्षेत्राशी संबंधित प्रस्तावांना मंजुरी देण्यात आली. स्थायी समिती सभापती अभिषेक बारणे यांच्या अध्यक्षतेखाली प्रशासकीय इमारतीतील दिवंगत महापौर मधुकरराव पवळे सभागृहात ही सभा झाली.

आंतरराष्ट्रीय स्पर्धांसाठी खेळाडूंना आर्थिक मदत

क्रीडा विभागांतर्गत प्रांशु सदाशिव सूर्यवंशी याला इजिप्त येथे होणाऱ्या ज्युनियर वर्ल्ड कप स्पर्धेसाठी प्रवास, प्रवेश शुल्क, निवास व भोजन खर्चाकरिता आर्थिक साहाय्य मंजूर करण्यात आले. साजिद करीम तांबोळी आणि अन्वर मुक्तार अन्सारी यांना सिंगापूर येथील आंतरराष्ट्रीय दिव्यांग क्रिकेट स्पर्धेसाठी अर्थसाहाय्य व क्रीडा शिष्यवृत्ती देण्यास मान्यता मिळाली.

प्रणीत गणेश आढाव याला हाँगकाँग येथील आंतरराष्ट्रीय योगासन स्पर्धेसाठी, तर स्नेहा एस. कमलदिङ्गी हिला आशियाई पॉवरलिफ्टिंग चॅम्पियनशिपसाठी आर्थिक मदत मंजूर करण्यात आली. प्रगती गायकवाड हिच्या क्रीडा प्रमाणपत्राची पडताळणी पूर्ण झाल्यानंतर हिंद केसरी स्पर्धेसाठी आर्थिक साहाय्य देण्यासही मान्यता देण्यात आली.

रस्ते, नाले आणि नागरी सुविधांच्या कामांना मंजुरी

शहरातील विविध प्रभागांमधील रस्ते, नाले, पावसाळी जलवाहिन्या आणि महापालिका इमारतींच्या दुरुस्तीच्या निविदांना मंजुरी देण्यात आली. प्रभाग क्रमांक १० मधील एम्पायर इस्टेट नाल्याची दुरुस्ती, प्रभाग क्रमांक ७ मधील रस्त्यांवरील खोदलेले चर बुजविणे तसेच चऱ्होली, वडमुखवाडी आणि चोविसावाडी परिसरातील इमारती व स्वच्छतागृहांची दुरुस्ती करण्यात येणार आहे.

खराळवाडी, कामगारनगर, यशवंतनगर आणि उद्यमनगर परिसरातील रस्त्यांचे डांबरीकरण, तर प्रेमलोक पार्क, दळवीनगर आणि इंदिरानगरमधील रस्त्यांची हॉटमिक्स पद्धतीने दुरुस्ती करण्यास मान्यता देण्यात आली. चिखलीतील मोरेवस्ती, मोशी, डुडुळगाव, धावडेवस्ती, गुळवेवस्ती, भगतवस्ती, चक्रपाणी वसाहत, सद्गुरुनगर आणि लांडगेवस्ती परिसरातील रस्त्यांच्या विकास व देखभालीची कामेही मंजूर झाली.

प्रभाग क्रमांक ८ मधील सेक्टर ३, ४, ६, जलवायु विहार सोसायटी आणि डिस्ट्रिक्ट सेंटर परिसरातील रस्त्यांचे हॉटमिक्स पद्धतीने डांबरीकरण करण्यात येणार आहे. प्रभाग क्रमांक १२ मध्ये रोड फर्निचर, दिशादर्शक व नामफलक, पेव्हिंग ब्लॉक, पाथवे काँक्रिटीकरण आणि तळवडे स्मशानभूमीच्या देखभाल-दुरुस्तीच्या कामांनाही मंजुरी मिळाली.

आरोग्य आणि गृहप्रकल्पांनाही प्राधान्य

महापालिका रुग्णालयांसाठी अत्याधुनिक वॉशिंग मशीन खरेदी, नवीन भोसरी आणि जिजामाता रुग्णालयातील छह्एचड-छह्ह अभ्यासक्रमांसाठी ७८ प्रकारची वैद्यकीय पुस्तके खरेदी करण्यास मंजुरी देण्यात आली. जिजामाता रुग्णालयातील शस्त्रक्रिया विभागातील सी-आर्म आणि एक्स-रे मशीनचे निकामी सॉफ्टवेअर बदलून यंत्रणा कार्यान्वित करण्यासही मान्यता मिळाली.

चिखली सेक्टर १७ व १९ येथील आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांच्या गृहप्रकल्पातील उर्वरित सीमाभिंत बांधणे आणि प्रधानमंत्री आवास योजनेतील इमारतींची प्रलंबित दुरुस्ती करण्याचा प्रस्ताव मंजूर करण्यात आला.

अन्य विकासकामांनाही मंजुरी

जुनी सांगवीतील इंद्रप्रस्थ परिसरातील नाल्याची दिशा बदलणे आणि घाटाचे सुशोभीकरण, गणेश विसर्जन सोहळ्यासाठी मंडप व्यवस्था तसेच शहरातील १०० गणेश विसर्जन स्थळांवर निर्माल्य संकलनासाठी कलश खरेदी व वितरणाला कार्योत्तर मंजुरी देण्यात आली.

याशिवाय 'ब' क्षेत्रीय कार्यालयांतर्गत विद्युतविषयक कामांसाठी कर्मचारी पुरविणे, प्रभाग क्रमांक १७ मधील स्थापत्यविषयक कामे, प्रभाग क्रमांक १५ मधील निगडी प्राधिकरण परिसरातील मंडप व्यवस्था आणि डांगे चौक ते आदित्य बिर्ला हॉस्पिटल मार्गावरील सजावटीच्या विद्युत खांबांसाठी वीजमीटर बसविण्याच्या खर्चाची नोंद घेण्यात आली.

महापालिकेच्या उडठ व उएठ उपक्रमांसाठी नियुक्त सल्लागाराला मुदतवाढ तसेच सावित्रीबाई फुले अकादमीच्या संचालक पदाला मुदतवाढ देण्यासही मान्यता देण्यात आली. याशिवाय कांस्य शिल्पे, पुतळे व कलाकृतींच्या निर्मितीतील धातूच्या दरवाढीमुळे निर्माण झालेल्या अतिरिक्त खर्चाच्या फरकास मान्यता देण्याची शिफारस करण्यात आली.

लाचप्रकरणी प्रमोद ओभासे सेवानिलंबित

■ पिंपरी : प्रतिनिधी

पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेचे मुख्य अभियंता-२ श्री. प्रमोद सुधाकर ओभासे यांना लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाच्या कारवाईनंतर सेवानिलंबित (सस्पेंड) करण्यात आले आहे. तसेच त्यांच्याविरुद्ध विभागीय चौकशीचे आदेशही जारी करण्यात आले आहेत.

काय आहे प्रकरण?

पिंपरी-चिंचवड महापालिकेच्या स्थापत्य मुख्य कार्यालयात मुख्य अभियंता-२ पदावर कार्यरत असलेल्या श्री. प्रमोद ओभासे यांच्याकडे स्थापत्य, प्रकल्प, उद्यान व क्रीडा आणि पर्यावरण विभागाची जबाबदारी होती. एका ३८ लाखांच्या टेंडरच्या फाइलवर सही करण्यासाठी त्यांनी तक्रारदाराकडे १९ हजार रुपयांच्या लाचेची मागणी केली होती. लाचलुचपत प्रतिबंधक विभागाने (पुणे) केलेल्या पडताळणीत हा प्रकार निष्पन्न झाल्यानंतर, संत तुकारामनगर पोलीस ठाण्यात भ्रष्टाचार प्रतिबंधक कायद्यान्वये गुन्हा दाखल करून त्यांना २९ ऑक्टोबर २०२६ रोजी अटक करण्यात आली होती. त्यानंतर न्यायालयाकडून त्यांना न्यायालयीन कोठडी सुनावण्यात आली. या प्रकरणामुळे महापालिकेची जनमानसातील प्रतिमा मलीन झाल्याने आणि महाराष्ट्र नागरी सेवा (वर्तणूक) नियमांचा भंग झाल्याने महापालिका आयुक्त डॉ. विजय सूर्यवंशी यांनी आदेश जारी करत श्री. प्रमोद ओभासे यांना अटकेच्या दिनांकापासून (२९ ऑक्टोबर २०२६) सेवानिलंबित केले आहे. निलंबन काळात त्यांचे मुख्यालय पिंपरी-चिंचवड महानगरपालिकेचे स्थापत्य मुख्य कार्यालय हेच राहील. नियमांनुसार त्यांना निलंबन काळात उदरनिर्वाह भत्ता दिला जाईल, मात्र त्यासाठी त्यांना दरमहा कोणतीही नोकरी किंवा व्यवसाय करत नसल्याचे प्रमाणपत्र सादर करणे बंधनकारक असेल.

तसेच, याप्रकरणी १५ दिवसांच्या आत दोषारोपपत्र (चार्जशीट) दाखल करण्याचे आणि पुढील विभागीय चौकशीचे आदेश प्रशासनाकडून देण्यात आले आहेत.

राहुल गांधींचा भगवंत मान यांच्यावर गंभीर आरोप

■ अमृतसर : प्रतिनिधी

अवघ्या काही महिन्यांवर आलेल्या पंजाब विधानसभा निवडणुकीच्या पार्श्वभूमीवर राज्यातील वातावरण तापू लागलं आहे. तसेच सत्ताधारी आप आणि मुख्य विरोधी पक्ष असलेल्या काँग्रेसमध्ये आरोप प्रत्यारोपांना उधाण आले आहे. यादरम्यान आज पंजाबच्या दौऱ्यावर आलेले काँग्रेसचे ज्येष्ठ नेते राहुल गांधी यांनी पंजाबमधील कायदा आणि सुव्यवस्थेसह नशेच्या मुद्यावरून राज्य सरकारवर जोरदार टीका केली. त्यासोबतच राज्याचे मुख्यमंत्री भगवंत मान यांच्यावरही राहुल गांधी यांनी गंभीर आरोप केला.

यावेळी राहुल गांधी म्हणाले की, पंजाबमध्ये ड्रग्सचा प्रसार वाढला असल्याचे मी वर्षभरापूर्वी सांगितले होते. तेव्हा अनेक राजकीय पक्षांनी मला पंजाबबाबत काही माहिती नसल्याचे म्हटले होते. पंजाबमध्ये उद्योग आणि पायाभूत सुविधा असणं आवश्यक आहे.

राणा भवनचे गूढ वाढले...! सूर्यवंशी गैरहजर, तरी फार्महाऊसवर पोलिस बंदोबस्त

■ पुणे : प्रतिनिधी

बारामती येथील उद्योजक राणा सूर्यवंशी यांच्यावरील कथित हल्ला आणि त्यांना देण्यात आलेल्या वाय प्लस दर्जाच्या सुरक्षेवरून प्रश्न उपस्थित होत असतानाच, इंदापूर तालुक्यातील कालठण क्रमांक १ येथील राणा भवन फार्महाऊसवरील पोलिस बंदोबस्ताचे नवे प्रकरण समोर आले आहे. २७ ऑक्टोबर रोजी या फार्महाऊसवर पोलिस बंदोबस्त तैनात करण्यात आला होता. मात्र, त्या दिवशी राणा सूर्यवंशी फार्महाऊसवर उपस्थित नसल्याची चर्चा आहे. मग त्यांच्या अनुपस्थितीत फार्महाऊसवर पोलिस बंदोबस्त नेमण्याचे कारण काय आणि हा निर्णय कोणाच्या आदेशाने घेण्यात आला, असे प्रश्न उपस्थित होत आहेत.

राणा सूर्यवंशी यांच्यावरील कथित हल्ल्यापूर्वी सोलापूर आणि बारामती येथील काही वरिष्ठ पोलिस अधिकारी कालठण येथील राणा भवन फार्महाऊसवर आल्याची चर्चा आहे. हे अधिकारी नेमक्या कोणत्या कामासाठी आले होते, त्यांची भेट कोणाशी झाली आणि या भेटीमागील कारण काय होते, याबाबत अद्याप अधिकृत माहिती समोर आलेली नाही. त्यामुळे या भेटीचे गूढ अधिकच वाढले आहे. त्यातच २७ ऑक्टोबर रोजी रुबी हॉल रुग्णालयातून राणा सूर्यवंशी गायब झाल्यानंतर रात्रीच्या वेळी सहा वाहने राणा भवन फार्महाऊसवर दाखल झाल्याची माहिती चर्चेत आहे. हल्ल्यापूर्वी वरिष्ठ अधिकाऱ्यांच्या भेटी, रुग्णालयातून गायब झाल्यानंतर रात्री झालेली वाहनांची वर्दळ आणि त्यानंतर २७ ऑक्टोबरला फार्महाऊसवर नेमण्यात आलेला पोलिस बंदोबस्त, या घटनांची एकत्रित चर्चा आता इंदापूर आणि बारामती परिसरात सुरू झाली आहे. या सर्व घडामोडींमुळे राणा भवन फार्महाऊसमध्ये नेमके काय घडत आहे, असा प्रश्न नागरिकांकडून उपस्थित केला जात आहे. राणा सूर्यवंशी यांना वाय प्लस दर्जाची सुरक्षा कोणाच्या शिफारशीवरून आणि कोणत्या कारणासाठी देण्यात आली होती, याबाबतही सुरुवातीपासून प्रश्न उपस्थित होत आहेत. या सुरक्षेच्या निर्णयामागील कारणांचा शोध लागण्यापूर्वीच गृहविभागाने त्यांची वाय प्लस सुरक्षा काढून घेतली आहे. सध्या त्यांना केवळ एक स्टेनगनधारी सुरक्षारक्षक देण्यात आल्याची माहिती आहे. त्यामुळे यापूर्वी मोठ्या प्रमाणावर सुरक्षा व्यवस्था पुरविण्याची नेमकी गरज काय होती, त्यासाठी कोणत्या स्तरावर निर्णय घेण्यात आला आणि सुरक्षा मंजूर करण्यापूर्वी कोणते निकष तपासण्यात आले होते, याचा अधिकृत खुलासा करण्याची मागणी आता नागरिकांकडून होत आहे.

कालठण क्रमांक १ येथील राणा भवन फार्महाऊसवर खासगी सशस्त्र सुरक्षारक्षकांचा पहारा असल्याचे सांगितले जाते. असे असतानाही २७ ऑक्टोबर रोजी पोलिसांकडून स्वतंत्र बंदोबस्त का तैनात करण्यात आला? या बंदोबस्ताची मागणी कोणी केली होती? त्याला परवानगी कोणी दिली? तसेच बंदोबस्तासाठी कोणत्या वरिष्ठ अधिकाऱ्यांचे आदेश होते? या प्रश्नांची उत्तरे अद्याप मिळालेली नाहीत. राणा सूर्यवंशी प्रकरणाच्या तपासाबाबत पोलिस प्रशासनाकडून कमालीची गोपनीयता पाळली जात असल्याची भावना नागरिकांमध्ये व्यक्त होत आहे. तपास अधिकारी असोत किंवा बारामतीचे अपर पोलिस अधीक्षक कोणीही बोलायला तयार नसल्यामुळे, या प्रकरणातील विविध घडामोडींबाबत स्पष्ट माहिती समोर येत नसल्याने संभ्रम वाढत आहे. राणा शिपिंग कंपनीचे मालक सौरभ उर्फ राणा दिलीप सूर्यवंशी यांच्यावरील कथित हल्ला, कालठण क्रमांक १ येथील फार्महाऊसवरील हालचाली आणि नदीपात्रातील कथित हेलिपॅडच्या कामावरून प्रश्न उपस्थित करण्यात आले

दैनिक राज्य लोकतंत्र हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक मालक सीमा भिमराव मस्के यांनी जगमित्र प्रिंटर्स ॲण्ड सेल्स कॉर्पोरेशन सुमतीनगर, जालना रोड, बीड येथे छापून कार्यालय दैनिक राज्य लोकतंत्र, राजीव गांधी चौक, कॅनाल रोड, बीड, ता.जि. बीड, ४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. **संपादक** - सीमा मस्के (मोकाशे) । **कार्यकारी संपादक** - सुभाष विलासराव चौरे या अंकात प्रकाशित झालेल्या मजकुरातील मतांशी संपादक सहमत असतीलच असे नाही. न्यायालयीन वाद बीड न्यायकक्षेत. EMAIL- RAJYALOKTANTRA@GMAIL.COM NO.L SB/BEED RNP-206/2024-26

सारांश वृत्त

जालन्याच्या सिल्क साड्यांना जागतिक बाजारपेठेचे स्वप्न; प्रत्यक्ष मदतीचे काय?

जालना / प्रतिनिधी

जालन्यातील रेशीम साड्यांना जागतिक बाजारपेठ मिळवून देण्याची घोषणा पालकमंत्री पंकजा मुंडे यांनी केली आहे. ग्रामीण महिलांना रेशीम उद्योगाच्या माध्यमातून आर्थिकदृष्ट्या सक्षम करण्याचे आश्वासनही त्यांनी दिले. मात्र, स्थानिक उत्पादनांना जागतिक ओळख मिळवून देण्याच्या घोषणांबरोबरच प्रत्यक्ष विक्री, योग्य दर आणि कायमस्वरूपी रोजगाराची व्यवस्था कधी उभी राहणार, हा महत्त्वाचा प्रश्न आहे.

पंकजा मुंडे यांनी बदनापूर तालुक्यातील वरुड येथील गणेश सिल्क इंडस्ट्रीज आणि जालना तालुक्यातील खरपुडी येथील कृषी विज्ञान केंद्र परिसरातील रेशीम हातमाग प्रशिक्षण केंद्राला भेट दिली. यावेळी त्यांनी महिलांकडून साडी विणकामाची माहिती घेतली. उत्पादन प्रक्रिया, रोजगाराच्या संधी आणि उद्योगाच्या विस्ताराबाबत अधिकाऱ्यांशी चर्चा केली.

जालन्यात तयार होणाऱ्या सिल्क साड्यांना देशांतर्गत बाजारपेठेबरोबरच आंतरराष्ट्रीय स्तरावर ओळख मिळवून देण्यासाठी शासन विशेष प्रयत्न करेल, असे त्यांनी सांगितले. प्रशिक्षण घेतलेल्या महिलांना स्वतःचा व्यवसाय सुरू करता यावा, यासाठी अनुदानावर आवश्यक साधने आणि सुविधा उपलब्ध करून देण्याबाबतही सकारात्मक भूमिका मांडली.

आंबेगाव तालुक्यातील विकासकामांसाठी १ कोटी ६० लाखांचा निधी मंजूर

जिल्हा परिषद उपाध्यक्ष विवेक वळसे पाटील यांची माहिती; रस्ते, क्रीडांगणे, संरक्षक भिंतींसह सार्वजनिक सुविधांची कामे होणार

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

आंबेगाव तालुक्यातील ग्रामीण भागातील विकासकामांना चालना मिळणार असून, पुणे जिल्हा परिषद निधी सन २०२६-२७ अंतर्गत विविध कामांसाठी १ कोटी ६० लाख रुपयांचा निधी मंजूर झाला आहे. यामध्ये वाड्या-वस्त्यांना जोडणारे रस्ते, क्रीडांगणांचा विकास, संरक्षक भिंती, पत्राशेड आणि सार्वजनिक सुविधांच्या कामांचा समावेश आहे. राज्याचे माजी सहकारमंत्री दिलीप वळसे पाटील यांच्या मार्गदर्शनाखाली हा निधी मंजूर झाल्याची माहिती जिल्हा परिषद उपाध्यक्ष विवेक वळसे पाटील यांनी दिली.

क्रीडांगणे आणि रस्त्यांची कामे

पारगाव आणि जारकरवाडी येथे प्रत्येकी १० लाख रुपये खर्चून क्रीडांगणांचा विकास करण्यात येणार आहे. पहाडदरा येथे जिल्हा परिषद शाळा ते वायकर निवास रस्ता काँक्रिटीकरणासाठी पाच लाख, धामणी मधलामळा रस्त्यासाठी १० लाख, पोंदेवाडी-नेवाळेवस्ती रस्त्यासाठी १० लाख, रानमळा अंतर्गत रस्त्यांसाठी सात लाख आणि वडगावपीर येथील मांढळेवाडी रोड ते

तुकाराम आदक घर केटीवेअर रस्त्यासाठी १० लाख रुपये मंजूर झाले आहेत.

वाळुंजनगर येथील कानसकरवस्ती ते सविंदणे शिव रस्ता (१० लाख), निरगुडसर-बेलसरवाडी येथील नारळदेव ते टेमकरमळा रस्ता (आठ लाख), जवळे येथील शिंगवे-भराडी रस्ता ते साईमंदिर-बोराटेवस्ती रस्ता (१० लाख) आणि लाखणगाव येथील राझोबा पाझरतलाव ते दौंडवस्ती रस्त्यासाठी (१० लाख) निधी मंजूर करण्यात आला आहे.

सार्वजनिक सुविधांनाही प्राधान्य

पिंपळगाव येथे भक्ताचा मळा ते मधलामळा ग्राम १३५ रस्त्यालगत संरक्षक भिंतीसाठी ९.९९ लाख, पारगाव तर्फे खेड येथे ग्रामपंचायत परिसर सुधारणेसाठी ९.९९ लाख आणि अवसरी बुद्रुक येथील नाना-नानी पार्कमध्ये डायनिंग हॉल व पत्राशेड बांधण्यासाठी ९.९९ लाख रुपयांची तरतूद करण्यात आली आहे.

याशिवाय नानवडे-हिलेवस्ती रस्ता काँक्रिटीकरणासाठी १० लाख, आमोंडी येथील भैरवनाथवस्ती रस्त्यासाठी पाच लाख, राजपूर-पालखेवाडी येथे पत्राशेड बाधकामासाठी पाच लाख आणि जांभोरी येथील माचीचीवाडी येथे आखाडा बांधकामासाठी १० लाख रुपये मंजूर झाले आहेत.

ग्रामस्थांच्या मागणीनुसार जिल्हा परिषद बांधकाम विभागांतर्गत या कामांना मंजुरी देण्यात आली आहे. सर्व कामे दर्जेदार पद्धतीने पूर्ण करावीत. कामांच्या गुणवत्तेबाबत ग्रामस्थांनीही जागरूक राहून लक्ष ठेवावे, असे आवाहन विवेक वळसे पाटील यांनी केले.

आंबेगावच्या सावकार अरगडे, राजश्री मोटे आणि अशोक हिंगे यांची 'आयडॉल टीचर' म्हणून निवड

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी : प्रतिनिधी

महाराष्ट्र राज्य शैक्षणिक संशोधन व प्रशिक्षण परिषद, पुणे (डउएठढ) यांच्या वतीने शैक्षणिक वर्ष २०२६-२७ साठी आंबेगाव तालुक्यातील ३२ शिक्षकांची 'आयडॉल टीचर' म्हणून निवड करण्यात आली आहे. यामध्ये सावकार बबन अरगडे (अवसरी बुद्रुक), राजश्री अरुण मोटे (लोणी) आणि अशोक हिंगे (ढोबळेवाडी) या प्राथमिक शिक्षकांचा समावेश आहे.

शिक्षण क्षेत्रातील उल्लेखनीय योगदान, विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण विकासासाठी घेतलेले प्रयत्न, नावीन्यपूर्ण अध्यापन पद्धतींचा वापर आणि विद्यार्थ्यांशी जपलेले आपुलकीचे नाते या गुणांच्या आधारे त्यांची निवड झाली आहे. तिघांनीही आपल्या कार्यातून विद्यार्थ्यांचे लाडके शिक्षक म्हणून ओळख निर्माण केली आहे.

डउएठढ कडून झालेल्या या निवडीमुळे आंबेगाव तालुक्याच्या शैक्षणिक क्षेत्राचा गौरव झाला आहे. त्यांच्या यशाबद्दल शिक्षक, विद्यार्थी, पालक आणि ग्रामस्थांकडून अभिनंदन होत असून पुढील वाटचालीस शुभेच्छा दिल्या जात आहेत.

आधुनिक साधनांच्या काळातही पारंपरिक केरसुणीची क्रेझ कायम!

दिवाळीनिमित्त लक्ष्मी केरसुणीला पसंती; लोणीच्या आठवडे बाजारात खरेदीसाठी गर्दी

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

लोणी-धामणी :प्रतिनिधी

दिवाळीच्या पार्श्वभूमीवर घराची स्वच्छता करून लक्ष्मीचे स्वागत करण्याची परंपरा ग्रामीण भागात आजही श्रद्धेने जपली जात आहे. आधुनिक स्वच्छता साधनांचा वापर वाढला असला, तरी लक्ष्मीपूजनासाठी पारंपरिक केरसुणी खरेदी करण्याचा उत्साह कायम आहे. लोणी (ता. आंबेगाव) येथील बुधवारच्या आठवडे बाजारात लक्ष्मी केरसुणी दाखल झाल्याने नागरिकांनी खरेदीसाठी गर्दी केली होती.

दिवाळीपूर्वी घराची साफसफाई करून लक्ष्मीचे स्वागत करण्याची प्रथा आहे. लक्ष्मीपूजनाच्या दिवशी केरसुणीची पूजा करण्याची परंपराही ग्रामीण भागात आजही पाळली जाते. त्यामुळे केरसुणीसह लक्ष्मीपावले, पणत्या, रांगोळी आणि पूजेचे साहित्य खरेदी करण्यासाठी महिलांची बाजारात लगबग सुरू आहे.

शिंदीच्या पानांपासून हाताने केरसुणी तयार करणे हा अनेक कुटुंबांचा पारंपरिक व्यवसाय आहे. पानांची पन्हळी झटकणे, चिरणे, नार काढणे आणि त्यांची मूठ बांधणे अशा मेहनतीच्या प्रक्रियेतून केरसुणी तयार होते. कच्च्या मालाच्या वाढत्या किमतींमुळे नफ्याचे प्रमाण घटले असले, तरी विक्रेत्यांनी हा पारंपरिक व्यवसाय जपला आहे.

सध्या बाजारात मोठी केरसुणी ७० रुपये, छोटी केरसुणी ५० ते ६० रुपये, तर देवघरातील पूजेसाठीची छोटी केरसुणी २० रुपये दराने विकली जात आहे. दिवाळीच्या खरेदीत पारंपरिक वस्तूंना मिळणारी पसंती आणि त्यातून स्थानिक विक्रेत्यांना मिळणारा रोजगार यामुळे लोणीच्या आठवडे बाजारात सणाचा उत्साह पाहायला मिळत आहे.

आमदार-खासदार विकत घ्यायला पैसा; शेतकऱ्यांना द्यायला ठणठणाट!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

नेवासा / प्रतिनिधी

सत्तेसाठी आमदार-खासदारांची खरेदी करण्यासाठी सरकारकडे पैसा आहे; मात्र दुष्काळाने होरपळणाऱ्या शेतकऱ्यांना मदत देण्याची वेळ आली की सरकारी तिजोरी रिकामी होते, अशा शब्दांत शिवसेना उद्धव बाळासाहेब ठाकरे पक्षाचे नेते आदित्य ठाकरे यांनी राज्य आणि केंद्र सरकारवर जोरदार हल्लाबोल केला. कुकाणा येथे शेतकऱ्यांशी संवाद साधताना त्यांनी सरकारच्या मदत धोरणातील विसंगती उघड करण्याचा प्रयत्न केला.

शेतकऱ्यांच्या नुकसानीच्या तुलनेत जाहीर केलेली पाच हजार रुपयांची मदत अत्यंत तुटपुंजी असल्याचे ठाकरे म्हणाले. मदतीच्या घोषणा मोठ्या

केल्या जातात; मात्र प्रत्यक्ष लाभ देताना अटी, कागदपत्रे आणि पात्रतेचे निकष लादले जातात. त्यामुळे शेतकऱ्यांना दिलासा मिळण्याऐवजी सरकारी कार्यालयांचे उंबरठे झिजवावे लागत आहेत, अशी टीका त्यांनी केली.

राज्यात किती ठिकाणी पंचनामे पूर्ण झाले? किती शेतकरी मदतीस पात्र ठरले? प्रत्यक्ष खात्यात पैसे कधी जमा होणार? या प्रश्नांची उत्तरे सरकारने द्यावीत, अशी मागणी त्यांनी केली. दिवाळीपूर्वी मदत देण्याच्या घोषणेनंतरही लाभार्थ्यांबाबत स्पष्टता नसल्याचा आरोप त्यांनी केला.

दुष्काळ, अतिवृष्टी आणि पीक नुकसानीमुळे शेतकरी आर्थिक संकटात असताना सरकार मात्र राजकीय समीकरणे जुळवण्यात व्यस्त आहे. केवळ प्रसिद्धीसाठी घोषणा करण्यापेक्षा शेतकऱ्यांच्या खात्यात प्रत्यक्ष पैसे जमा करा, असे आव्हान आदित्य ठाकरे यांनी दिले. यावेळी माजी खासदार चंद्रकांत खैरे आणि उदयन गडाख उपस्थित होते.

कथित भ्रष्टाचाराच्या निषेधार्थ कवठाळी ग्रामस्थांचा इंदापूर पंचायत समितीवर गाढव मोर्चा

आर्थिक अनियमिततेची चौकशी करून दोषींवर कारवाईची मागणी; प्रशासनाला निवेदन देऊनही कारवाई नसल्याचा ग्रामस्थांचा आरोप

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

इंदापूर : प्रतिनिधी

तालुक्यातील कवठाळी गावातील कथित भ्रष्टाचार आणि आर्थिक अनियमिततेच्या निषेधार्थ ग्रामस्थांनी इंदापूर पंचायत समितीवर गाढव मोर्चा काढून आंदोलन केले. पंचायत समितीच्या कारभारातील कथित अनियमिततेची सखोल चौकशी करून दोषींवर फौजदारी कारवाई करावी, अशी मागणी ग्रामस्थांनी केली.

ग्रामस्थांनी आक्रमक पवित्रा घेत पंचायत समितीवर गाढव मोर्चा काढला. या आंदोलनाला 'दौंड जनतेचा न्यूज'च्या माध्यमातूनही पाठिंबा मिळाल्याचे सांगण्यात आले. पंचायत समितीच्या विस्तार अधिकाऱ्यांकडून संबंधित आर्थिक अनियमिततेची तपासणी करण्यात आली होती. या तपासणीत अनियमितता दिसून आल्याचा दावा आंदोलकांनी केला

आहे.

संबंधित प्रकरणात शासनस्तरावर योग्य ती कारवाई करावी, अशी मागणी इंदापूरच्या गटविकास अधिकाऱ्यांना पत्राद्वारे करण्यात आल्याचेही ग्रामस्थांनी सांगितले. मात्र, निवेदन आणि चौकशी होऊनही अपेक्षित कारवाई झाली नसल्याचा आरोप ग्रामस्थांनी केला.

या पार्श्वभूमीवर साहेबराव पिसाळ यांच्या नेतृत्वाखाली ग्रामस्थांनी आंदोलनाचा मार्ग स्वीकारला. कथित आर्थिक अनियमिततेची निष्पक्ष चौकशी करून जबाबदार व्यक्तींवर फौजदारी कारवाई करावी, अशी त्यांची प्रमुख मागणी आहे.

दिवेत वाहनचालकांची होणार 'हायटेक' चाचणी..! ड्रायव्हिंग टेस्टिंग ट्रॅक, रोड सेफ्टी इन्स्टिट्यूट उभारणीला वेग

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र

सासवड : प्रतिनिधी

वाहन चालविण्याची क्षमता तपासण्यासाठी आता मानवी हस्तक्षेपाऐवजी अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाचा वापर होणार आहे. पुरंदर तालुक्यातील मौजे दिवे येथे उभारण्यात येत असलेल्या ऑटोमेटेड ड्रायव्हिंग टेस्टिंग ट्रॅक आणि रोड सेफ्टी इन्स्टिट्यूट या महत्त्वपूर्ण प्रकल्पांच्या कामाला गती देण्याच्या दृष्टीने परिवहन मंत्री प्रताप सरनाईक यांनी पाहणी केली. या सुविधा लवकरात लवकर नागरिकांसाठी सुरू करण्याच्या सूचना त्यांनी परिवहन विभागाच्या अधिकाऱ्यांना दिल्या.

पुणे प्रादेशिक परिवहन विभागाच्या माध्यमातून दिवे येथे हे दोन्ही महत्त्वाकांक्षी प्रकल्प प्रस्तावित आहेत. या प्रकल्पांच्या ठिकाणी भेट देऊन मंत्र्यांनी प्रत्यक्ष कामाची सद्यस्थिती जाणून घेतली. सुरू असलेल्या कामांचा आढावा घेत संबंधित अधिकाऱ्यांशी सविस्तर चर्चा केली. प्रकल्प पूर्णत्वास नेण्यासाठी आवश्यक असलेल्या बाबींची माहिती घेत कामातील अडचणी दूर करून सुविधा लवकर कार्यान्वित करण्यावर त्यांनी भर दिला.

चाचणी प्रक्रियेत मानवी हस्तक्षेप कमी होणार –

दिवे येथे उभारण्यात येणारा ऑटोमेटेड ड्रायव्हिंग टेस्टिंग ट्रॅक वाहनचालक परवान्यासाठी अर्ज करणाऱ्या उमेदवारांसाठी आधुनिक चाचणी केंद्र ठरणार आहे. या ठिकाणी संगणक प्रणाली आणि सेन्सर आधारित अत्याधुनिक तंत्रज्ञानाच्या माध्यमातून वाहन चालविण्याची चाचणी घेतली जाणार आहे. त्यामुळे उमेदवाराच्या वाहन चालविण्याच्या कौशल्याचे अचूक मूल्यमापन करणे शक्य होणार आहे. सध्या वाहन चालविण्याच्या चाचणी प्रक्रियेत पारदर्शकता आणि वस्तुनिष्ठता महत्त्वाची मानली जाते. स्वयंचलित चाचणी प्रणालीमुळे मानवी हस्तक्षेप कमी होऊन चाचणी प्रक्रियेत अधिक पारदर्शकता येण्यास मदत होणार आहे. वाहन चालविण्याचे प्रत्यक्ष कौशल्य, नियमांचे पालन आणि वाहनावरील नियंत्रण यांची तांत्रिक पद्धतीने तपासणी करता येणार आहे.

अपघात रोखण्यासाठी प्रशिक्षण अन् जनजागृती –

दुसरीकडे, दिवे येथे प्रस्तावित रोड सेफ्टी इन्स्टिट्यूटच्या माध्यमातून रस्ते सुरक्षा, वाहतूक अभियांत्रिकी आणि सुरक्षित वाहनचालक प्रशिक्षणावर भर दिला जाणार आहे. वाहनचालकांसह नागरिकांमध्ये वाहतुकीच्या नियमांविषयी जागरूकता निर्माण करणे, रस्त्यावरील सुरक्षित वर्तनाचे महत्त्व पटवून देणे आणि अपघातांचे प्रमाण कमी करण्यासाठी आवश्यक प्रशिक्षण देणे हा या संस्थेचा प्रमुख उद्देश आहे. वाहनांची वाढती संख्या, वेगमर्यादेचे उल्लंघन आणि वाहतूक नियमांकडे होणारे दुर्लक्ष यामुळे रस्ते सुरक्षेचा प्रश्न अधिक महत्त्वाचा बनला आहे.

अशा परिस्थितीत आधुनिक प्रशिक्षण आणि जनजागृतीच्या माध्यमातून सुरक्षित वाहनचालक घडविण्यासाठी ही संस्था उपयुक्त ठरणार आहे. या दोन्ही प्रकल्पांमुळे पुणे जिल्ह्यातील वाहनचालकांना आधुनिक चाचणी आणि प्रशिक्षण सुविधा उपलब्ध होण्याची अपेक्षा आहे. त्यामुळे दिवे येथील प्रकल्प लवकर पूर्ण होऊन नागरिकांच्या सेवेत दाखल होण्याकडे आता लक्ष लागले आहे. या पाहणीप्रसंगी प्रादेशिक परिवहन अधिकारी अर्चना गायकवाड, उपप्रादेशिक परिवहन अधिकारी स्वप्नील भोसले, संदीप खडसे, मोटार वाहन निरीक्षक निलेश झाडे यांच्यासह परिवहन विभागाचे अन्य अधिकारी उपस्थित होते.

सारांश वृत्त

शरद पवारांना डिस्चार्ज; प्रकृतीबाबत सुप्रिया सुळेंची पोस्ट

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
■ पुणे : प्रतिनिधी

राष्ट्रवादी काँग्रेस शरदचंद्र पवार पक्षाचे अध्यक्ष शरद पवार यांना बुधवारी रूग्णालयातून डिस्चार्ज मिळाला. शरद पवार यांना छातीत कफ झाल्याने श्वसनाचा त्रास होत होता. त्यामुळे गेल्या दोन दिवसांपासून शरद पवार पुण्यातील रूबी हॉस्पिटलमध्ये उपचार घेत होते. मात्र आता शरद पवार यांना डिस्चार्ज देण्यात आला आहे. शरद पवार यांच्या कन्या खासदार सुप्रिया सुळे यांनी त्यांच्या तब्येतीची माहिती दिली.

सुप्रिया सुळे यांनी एक्स पोस्टमध्ये लिहिले की, बाबांची प्रकृती आता खूपच सुधारली आहे. त्यांना पुण्याच्या रूबी रूग्णालयातून उपचार घेतल्यानंतर डिस्चार्ज देण्यात आला आहे. आता आम्ही कारने पुण्याहून मुंबईच्या दिशेने निघालो आहे. रूबी हॉल रूग्णालयातील सर्व टीमचे मनापासून आभार. त्यांनी आमच्या बाबांची उत्तम काळजी घेतली. बाबांच्या प्रकृतीबाबत चिंता व्यक्त करणारे आणि त्यांच्यासाठी सदिच्छा व्यक्त करणाऱ्या साऱ्यांचेही आभार, अशा भावना सुप्रिया सुळे यांनी व्यक्त केल्या. दरम्यान, शरद पवारांचे अत्यंत विश्वासू सहकारी विठ्ठल मणियार यांनी मीडियाशी संवाद साधताना पंतप्रधान मोदी यांनी केलेल्या फोनबाबत सांगितले. पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांचा शरद पवार यांना फोन आला होता. अत्यंत काळजीने आणि प्रेमाने त्यांनी पवारांच्या प्रकृतीची चौकशी केली. तब्येतीची काळजी घेण्याचा सल्लाही दिला. तुम्ही देशासाठी आतापर्यंत काम करत आला आहात. सुप्रिया ताईही चांगलं काम करत आहे. तुम्ही आता आराम करा. सुप्रियाताई आणि आम्ही देश सांभाळू. तब्येतीची काळजी घ्या आणि आम्हाला आशीर्वाद देण्यासाठी ठणठणीत राहा, असं मोदी पवारांना म्हणाल्याचं विठ्ठल मणियार यांनी सांगितले.

एआयच्या मदतीने बँकांवर सायबर हल्ले! आर्थिक संस्थांना केंद्र सरकारचा हाय अलर्ट

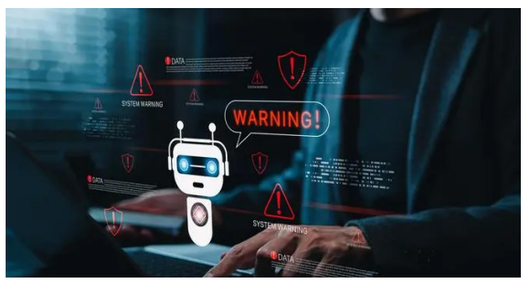
■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
बंगळुरू : प्रतिनिधी

कृत्रिम बुद्धिमत्तेचा (एआय) वापर आता केवळ तंत्रज्ञान आणि विकासापुरता मर्यादित राहिलेला नाही. सायबर गुन्हेगारही याच तंत्रज्ञानाचा वापर करून बँका आणि वित्तीय संस्थांच्या सुरक्षेला मोठे आव्हान देत आहेत. भारतातील वाढत्या सायबर हल्ल्यांच्या पार्श्वभूमीवर भारतीय सायबर गुन्हे समन्वय केंद्राने (खश्उ) बँका, बिगर बँकिंग वित्तीय कंपन्या आणि अन्य वित्तीय संस्थांना गंभीर इशारा दिला आहे.

बुधवारी, ४ नोव्हेंबर २०२६ रोजी सार्वजनिक करण्यात आलेल्या सल्लागार सूचनेत एआय एजंट्सच्या मदतीने आर्थिक हेतूने सायबर हल्ले केले जात असल्याचे स्पष्ट करण्यात आले आहे. या हल्ल्यांमुळे काही क्षणांतच संगणकीय यंत्रणांमध्ये घुसखोरी आणि माहितीची चोरी होण्याचा धोका वाढला आहे.

खश्उ ने आपल्या सूचनेत म्हटले आहे की, हे हल्ले आर्थिक फायद्यासाठी केले जात असून त्यामध्ये कृत्रिम बुद्धिमत्तेवर आधारित एआय एजंट्सचा वापर होत आहे. त्यामुळे हल्लेखोरांना अत्यंत वेगाने संगणकीय यंत्रणांमध्ये प्रवेश मिळवणे शक्य होत आहे. पारंपरिक सायबर हल्ल्यांच्या तुलनेत अशा हल्ल्यांचा वेग आणि व्यासी अधिक धोकादायक ठरू शकते.

या इशाऱ्यामुळे देशातील बँकिंग आणि आर्थिक व्यवहारांच्या डिजिटल सुरक्षेचा

प्रश्न पुन्हा ऐरणीवर आला आहे. स्टेट बँक ऑफ इंडिया यांसारख्या मोठ्या बँकांसह कर्जपुरवठा करणाऱ्या वित्तीय संस्थांसाठी हा गंभीर इशारा मानला जात आहे.

विशेष म्हणजे, डिजिटल व्यवहारांना प्रोत्साहन देणाऱ्या व्यवस्थेत ग्राहकांची वैयक्तिक माहिती, बँक खात्यांचे तपशील आणि आर्थिक व्यवहारांची सुरक्षितता अत्यंत महत्त्वाची आहे. अशा परिस्थितीत एआयचा गैरवापर करून होणारे हल्ले रोखण्यासाठी केवळ पारंपरिक सुरक्षा उपाय पुरेसे ठरणार नाहीत.

वित्तीय संस्थांनी आपल्या सायबर सुरक्षा यंत्रणा अधिक सक्षम करणे, संशयास्पद हालचालींवर तातडीने लक्ष ठेवणे आणि हल्ल्यांना वेळीच प्रतिसाद देण्याची क्षमता विकसित करणे आवश्यक आहे.

तंत्रज्ञानाच्या वेगाने पुढे जाणाऱ्या भारतासमोर आता त्याच तंत्रज्ञानाचा वापर करून होणाऱ्या गुन्ह्यांचे आव्हान उभे राहिले आहे. डिजिटल अर्थव्यवस्थेचा विस्तार होत असताना तिच्या सुरक्षेची जबाबदारीही तितकीच महत्त्वाची आहे. अन्यथा एआयच्या वेगापुढे बँकांची सुरक्षा व्यवस्था किती टिकणार, हा प्रश्न अधिक गंभीर होऊ शकतो.

अमेरिकेत भारतीय वंशाचा नवा आवाज! पिया दांडिया यांची काँग्रेसमध्ये ऐतिहासिक एन्ट्री

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
वॉशिंग्टन : प्रतिनिधी

अमेरिकेच्या राजकारणात भारतीय वंशाच्या नागरिकांचा प्रभाव सातत्याने वाढत असल्याचे पुन्हा एकदा अधोरेखित झाले आहे. भारतीय-अमेरिकन पिया दांडिया यांनी फ्लोरिडाच्या २२व्या काँग्रेसनल डिस्ट्रिक्टमधून अमेरिकेच्या प्रतिनिधीगृहाची निवडणूक जिंकत नवा इतिहास घडवला आहे. पहिल्या पिढीतील भारतीय-अमेरिकन असलेल्या दांडिया यांनी मरीन कॉर्प्सचे माजी सैनिक आणि प्रतिस्पर्धी केसी अस्कर यांचा पराभव केला.

मंगळवारी, ३ नोव्हेंबर २०२६ रोजी जाहीर झालेल्या निवडणूक निकालानुसार, पिया दांडिया यांना ५१.९ टक्के मते मिळाली. या विजयामुळे अमेरिकेच्या काँग्रेसमध्ये भारतीय वंशाच्या प्रतिनिधींच्या यादीत आणखी एका नावाची भर पडली आहे.

पिया दांडिया यांची राजकीय पार्श्वभूमी इतर अनेक उमेदवारांपेक्षा वेगळी आहे. राजकारणात येण्यापूर्वी त्यांनी माध्यमिक शाळेच्या मुख्याध्यापक म्हणून काम केले आहे. शिक्षण क्षेत्रातील अनुभवाच्या जोरावर त्यांनी निवडणुकीच्या मैदानात आपली भूमिका मांडली. एका माजी शिक्षिकेने आणि शैक्षणिक प्रशासनाचा अनुभव असलेल्या महिलेने अमेरिकेच्या राजकीय व्यवस्थेत मिळवलेला हा विजय विशेष महत्त्वाचा मानला जात आहे. अमेरिकेतील भारतीय वंशाच्या नागरिकांची लोकसंख्या, सामाजिक सहभाग आणि राजकीय सक्रियता वाढत असताना निवडणुकीतील त्यांचे प्रतिनिधित्वही विस्तारत आहे. मात्र, केवळ भारतीय वंशाची ओळख हा विजयाचा एकमेव आधार मानता येणार नाही. स्थानिक मतदारांचा विश्वास संपादन करणे, मतदारसंघातील प्रश्नांवर भूमिका मांडणे आणि प्रतिस्पर्ध्यांवर मात करणे या राजकीय कसोट्यांवर दांडिया यांना यश मिळाले आहे.

अमेरिकेच्या राजकारणात भारतीय वंशाच्या महिलांचे वाढते प्रतिनिधित्व ही निश्चितच लक्षवेधी बाब आहे. पिया दांडिया यांच्या विजयामुळे भारतीय-अमेरिकन समुदायाच्या राजकीय सहभागाला नवी दिशा मिळण्याची अपेक्षा व्यक्त केली जात आहे. आता निवडणुकीतील विजयाचे रूपांतर प्रत्यक्ष जनप्रतिनिधित्वात कसे होते, याकडे लक्ष असेल.

सोमालियाच्या समुद्रात चाच्यांचा डाव उधळला! भारतीय नौदलाची धडक कारवाई; २० खलाशांची सुखरूप सुटका

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
दिल्ली : प्रतिनिधी

सोमालियाच्या किनारपट्टीवर शस्त्रधारी समुद्री चाच्यांनी ताब्यात घेतलेल्या मासेमारी जहाजाची भारतीय नौदलाने यशस्वी सुटका केली आहे. 'अझिनी' (अळपळ) नावाच्या या जहाजावरील सर्व २० खलाशांची सुरक्षित मुक्तता करण्यात आली. भारतीय नौदलाने सलग ४८ तासांहून अधिक काळ चालवलेल्या या मोहिमेत कोणतीही जीवितहानी झाली नाही किंवा कोणालाही दुखापत झाली नाही.

३ नोव्हेंबर २०२६ रोजी या कारवाईची माहिती समोर आली. सोमालियाच्या ईशान्य किनारपट्टीजवळ ही संपूर्ण मोहीम राबवण्यात आली. गेल्या महिन्यात शस्त्रधारी चाच्यांच्या एका गटाने या मासेमारी जहाजाचे अपहरण केले होते. त्यानंतर या जहाजाचा वापर व्यापारी जहाजांवर हल्ले करण्यासाठी 'मदर शिप' म्हणून केला जाण्याची शक्यता व्यक्त करण्यात आली होती. त्यामुळे या परिसरातील आंतरराष्ट्रीय सागरी वाहतुकीच्या सुरक्षेला धोका निर्माण झाला होता.

या पार्श्वभूमीवर भारतीय नौदलाने नियोजनबद्ध कारवाई सुरू केली. जहाजावरील खलाशांची सुरक्षितता, चाच्यांच्या हालचाली आणि सागरी सुरक्षेचा संभाव्य धोका लक्षात घेऊन ही मोहीम राबवण्यात आली. या कारवाईत भारतीय हवाई दलाशीही समन्वय साधण्यात आला.

नौदलाच्या माहितीनुसार, ही मोहीम केवळ अपहरण झालेल्या जहाजाची सुटका करण्यापुरती मर्यादित नव्हती, तर समुद्री चाच्यांकडून व्यापारी जहाजांवर होणाऱ्या संभाव्य हल्ल्यांचा धोका रोखण्याच्या दृष्टीनेही महत्त्वाची होती.

हिंद महासागर आणि सोमालियाच्या आसपासचा समुद्री मार्ग आंतरराष्ट्रीय व्यापारासाठी अत्यंत महत्त्वाचा आहे. या मार्गावरून मोठ्या प्रमाणावर व्यापारी जहाजांची वाहतूक होते. समुद्री चाचेगिरीच्या घटनांमुळे जहाजांच्या सुरक्षिततेबरोबरच जागतिक व्यापार आणि मालवाहतुकीवरही परिणाम होऊ शकतो. या मोहिमेत सर्व २० खलाशांची सुरक्षित सुटका होणे ही महत्त्वाची बाब ठरली आहे. भारतीय नौदलाने या कारवाईतून दूरवरच्या समुद्री क्षेत्रात गुंतागुंतीच्या सुरक्षा मोहिमा राबवण्याची आणि भारतीय हवाई दलासोबत समन्वय साधण्याची क्षमता दाखवून दिली आहे.

समुद्रही तापतोय! अरबी समुद्रापासून बंगालच्या उपसागरापर्यंत 'मरीन हीट वेव्ह'चा इशारा

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
हैदराबाद : प्रतिनिधी

देशात वाढत्या तापमानाचा परिणाम आता समुद्रावरही दिसू लागला आहे. अरबी समुद्र, हिंदी महासागर आणि बंगालच्या उपसागरात सागरी उष्णतेच्या लाटांचा अर्थात 'मरीन हीट वेव्ह'चा धोका निर्माण झाला आहे. केंद्रीय पृथ्वी विज्ञान मंत्रालयाच्या अखत्यारीतील भारतीय राष्ट्रीय महासागर माहिती सेवा केंद्राने (खछउजखड) याबाबत इशारा जारी केला आहे. समुद्राचे तापमान वाढल्यामुळे सागरी परिसंस्था, मत्स्यसंपत्ती आणि किनारपट्टीवरील जैवविविधतेवर विपरीत परिणाम होण्याची भीती व्यक्त करण्यात आली आहे.

४ नोव्हेंबर २०२६ रोजी जारी करण्यात आलेल्या इशाऱ्यानुसार, हिंदी महासागरातील विविध भागांमध्ये समुद्राच्या पृष्ठभागाचे तापमान सामान्य पातळीपेक्षा अधिक नोंदवले जात आहे. या सागरी उष्णतेच्या लाटांची तीव्रता प्रामुख्याने 'वॉच' आणि 'अलर्ट' या श्रेणींमध्ये वर्गीकृत करण्यात आली आहे.

काही भागांमध्ये समुद्राच्या पृष्ठभागाचे तापमान सामान्यपेक्षा एक अंश सेल्सिअसपर्यंत अधिक आहे.

या तापमानवाढीचा सर्वाधिक परिणाम प्रवाळ भित्तींवर होण्याची शक्यता आहे. समुद्राचे तापमान सातत्याने वाढल्यास प्रवाळांचे विरंजन होऊ शकते. त्यामुळे समुद्रातील जैवविविधतेला आधार देणाऱ्या परिसंस्थांचे नुकसान होण्याचा धोका आहे. याशिवाय समुद्रातील उत्पादकता आणि मासे व अन्य सागरी जीवांच्या अधिवासावरही परिणाम होऊ शकतो.

खछउजखड च्या निरीक्षण व्यवस्थेत पर्शियन आखात, लाल समुद्र, दक्षिण हिंदी महासागर आणि दक्षिण चीन समुद्रासह सहा सागरी विभागांचा समावेश आहे. तसेच भारतीय किनारपट्टीचे १४ स्वतंत्र विभाग करून प्रादेशिक पातळीवर तापमानातील बदलांचा अभ्यास केला जात आहे.

दरम्यान, भारताच्या पूर्व आणि पश्चिम किनारपट्टीवर समुद्राच्या लाटांमध्ये असामान्य वाढ होण्याच्या पार्श्वभूमीवर 'स्वेल सर्ज'चाही इशारा जारी करण्यात आला आहे.

समुद्राचे वाढते तापमान हा केवळ पर्यावरणाचा प्रश्न राहिलेला नाही. त्याचा परिणाम किनारपट्टीवरील मच्छीमार, मत्स्यव्यवसाय, पर्यटन आणि सागरी अर्थव्यवस्थेवरही होऊ शकतो. हवामान बदलाचे परिणाम आता जमिनीपुरते मर्यादित नसून समुद्राच्या परिसंस्थेलाही त्याची झळ बसत असल्याचे या इशाऱ्यामुळे स्पष्ट होत आहे.

अग्निवीरांना दोन वर्षांची मुदतवाढ? नियमित सैन्यात जाण्याची पुन्हा संधी!

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली / वृत्तसंस्था

अग्निपथ योजनेवरून चार वर्षांच्या सेवेनंतर जवानांचे भविष्य काय, असा प्रश्न सातत्याने उपस्थित होत असताना केंद्र सरकारने अग्निवीरांसाठी दोन वर्षांच्या अतिरिक्त सेवेचा निर्णय घेतल्याचा दावा करण्यात आला आहे. या निर्णयानुसार २५ टक्के अग्निवीरांना गुणवत्तेच्या आधारावर नियमित सैन्यात सामावून घेतले जाणार असून, उर्वरित ७५ टक्के जवानाना आणखी दोन वर्षे सेवा करण्याची संधी मिळणार असल्याचे सांगण्यात आले आहे.

पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या अध्यक्षतेखाली झालेल्या केंद्रीय मंत्रिमंडळाच्या बैठकीत या निर्णयाला मंजुरी देण्यात आल्याची माहिती देण्यात आली. १४ जून २०२२ रोजी सुरू झालेल्या अग्निपथ योजनेनुसार अग्निवीरांची चार वर्षांसाठी भरती केली जाते. त्यानंतर केवळ २५ टक्के जवानांना नियमित सेवेत ठेवण्याची तरतूद होती. उर्वरित जवानांना सेवेतून बाहेर पडावे लागत होते.

आता उर्वरित ७५ टक्के जवानांना दोन वर्षांची मुदतवाढ देण्याचा निर्णय झाल्याचे वृत्त आहे.

या काळात त्यांच्या कामगिरीचे मूल्यमापन केले जाणार असून, वाढीव वेतन आणि भत्तेही मिळणार असल्याचे सांगण्यात आले आहे. अतिरिक्त सेवा पूर्ण झाल्यानंतर इच्छुक जवानांचा नियमित सेवेसाठी पुन्हा विचार केला जाणार आहे.

पहिल्या तुकडीतील सुमारे १८ हजार अग्निवीरांचा चार वर्षांचा कार्यकाळ पूर्ण होण्याच्या पार्श्वभूमीवर हा निर्णय महत्त्वाचा मानला जात आहे.

मात्र, अग्निपथ योजनेबाबत सुरुवातीपासून उपस्थित होत असलेले रोजगाराच्या स्थैर्याचे प्रश्न केवळ दोन वर्षांच्या मुदतवाढीने सुटणार का? नियमित सेवेत नेमके किती जवानांना संधी मिळणार? या प्रश्नांची स्पष्ट उत्तरे मिळणे आवश्यक आहे. जवानांच्या भविष्याबाबत केवळ घोषणा नव्हे, तर ठोस धोरण अपेक्षित आहे.

पुण्यात मनसेला धक्का! राज ठाकरेंच्या विश्वासू शिलेदाराने केला काँग्रेसमध्ये प्रवेश

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
पुणे : प्रतिनिधी

मुंबई – पुण्यातील उमदे नेतृत्व रणजित शिरोळे यांनी आज काँग्रेसमध्ये प्रवेश केला आहे. राहुल गांधी यांच्या नेतृत्वातील झंझावात अधिक लोकाभिमुख व्हावा यासाठी शिरोळे यांनी काँग्रेसमध्ये प्रवेश करण्याचा निर्णय घेतला. शिरोळे कुटुंबाचे अनेक वर्षाचे काँग्रेससोबत ऋणानुबंध आहेत. त्यासोबत आम आदमी पक्षाचे सहकारीही काँग्रेसमध्ये प्रवेश करत आहेत. ज्या नेत्यांना व्हिजन आहे, अजेंडा आहे ते आगामी काळात पक्षात प्रवेश करतील असा विश्वास काँग्रेस प्रदेशाध्यक्ष हर्षवर्धन सपकाळ यांनी व्यक्त केला.

टिळक भवनात घेतलेल्या पत्रकार परिषदेत काँग्रेस प्रदेशाध्यक्ष हर्षवर्धन सपकाळ म्हणाले की, रणजित शिरोळे यांचे पक्षात स्वागत करतो. त्यांच्या कुटुंबाचे आणि काँग्रेसचे ऋणानुबंध फार जुने आहेत. काँग्रेस विचाराचा आणि संस्कृतीचा वारसा शिरोळे यांना लाभला आहे. पुण्यातील मूळ शहरात ज्यांच्या सात पिढ्या राहिल्या आहेत. पुण्याच्या जडणघडणीत त्यांच्या कुटुंबाचे योगदान होते. त्यांचे वडील काँग्रेसमधूनच नगसेवक होत स्थायी समिती अध्यक्ष झाले होते. भविष्यात बरेच काही करायचे यादृष्टीने रणजित शिरोळे यांनी राजकारण, समाजकारणात प्रवेश केला असं त्यांनी सांगितले.

तसेच सध्या देशातील वातावरण पाहता काँग्रेससोबत असले पाहिजे ही त्यांची भिडस्त नेतृत्वाचा परिचय आहे. राहुल गांधी यांच्या नेतृत्वातील झंझावत अधिक लोकाभिमुख व्हावा यासाठी त्यांनी काँग्रेसमध्ये येण्याचा निर्णय घेतला. या वर्षीच्या दिवाळी सणाची सुरुवात आजच त्यांनी फटाके फोडून केली आहे. त्यासाठी मी रणजित शिरोळे यांचे स्वागत करतो असं हर्षवर्धन सपकाळ यांनी म्हटलं.

दरम्यान, टिळक भवनात आज सकाळपासून काँग्रेस संघटनात्मक काम सुरू आहे. कोकणातील सर्व १६ जिल्हा काँग्रेस कमिटीची बैठक पार पडली. लोकसभा, विधानसभा, जिल्हा प्रभारी उपस्थित होते. येणाऱ्या काळात भक्कमपणे काँग्रेस कोकणात उभी राहील या दृष्टीने चर्चा झाली. स्वातंत्र्याचा दुसरा लढा काँग्रेसकडून सुरू

दोन अपत्यांची सक्ती आता कालबाह्य! सर्वोच्च न्यायालयाने लोकसंख्या नियंत्रणाच्या जुन्या धोरणावरच उपस्थित केले प्रश्न

■ दैनिक राज्य लोकतंत्र
नवी दिल्ली : प्रतिनिधी

भारतात लोकसंख्या नियंत्रणाच्या नावाखाली दोनपेक्षा अधिक अपत्ये असणाऱ्या कुटुंबांवर निर्बंध लादणाऱ्या कायद्यांच्या उपयुक्ततेवर सर्वोच्च न्यायालयानेच गंभीर प्रश्नचिन्ह उपस्थित केले आहे. देशाचा प्रजनन दर सातत्याने घसरत असताना दोन अपत्यांच्या धोरणाचा आग्रह धरणे कितपत योग्य आहे, असा महत्त्वाचा मुद्दा न्यायालयाच्या निरीक्षणातून पुढे आला आहे. लोकसंख्येच्या विस्फोटाची भीती दाखवून तयार करण्यात आलेल्या कायद्यांचा आधारच आता बदलत्या लोकसंख्याशास्त्रीय वास्तवामुळे ढासळला असल्याचे न्यायालयाने स्पष्ट केले.

बुधवारी, ४ नोव्हेंबर २०२६ रोजी न्यायमूर्ती पी. एस. नरसिंहा यांच्या अध्यक्षतेखालील सर्वोच्च न्यायालयाच्या खंडपीठाने हे महत्त्वपूर्ण निरीक्षण नोंदवले. दोनपेक्षा अधिक अपत्ये असलेल्या नागरिकांना दंडित करणाऱ्या कायद्यांची प्रासंगिकता आता संपुष्टात आल्याचे न्यायालयाने म्हटले. लोकसंख्यावाढीच्या भीतीवर आधारित अशा कायद्यांचा पाया गेल्या काही दशकांतील लोकसंख्याशास्त्रीय बदलांमुळे कमकुवत झाला आहे, असे खंडपीठाने नमूद केले.

न्यायालयाने यासाठी देशातील प्रजनन दरातील घसरणीकडे लक्ष वेधले. भारताचा एकूण प्रजनन दर पूर्वी तीन होता. आता तो घसरून १.९ वर आला आहे. लोकसंख्येतील एका पिढीची जागा पुढील पिढीने पूर्णपणे घेण्यासाठी २.१ हा प्रजनन दर आवश्यक मानला जातो. यालाच 'रिप्लेसमेंट फर्टिलिटी रेट' अर्थात प्रतिस्थापन प्रजनन दर म्हटले जाते. मात्र, भारताचा सध्याचा दर या मर्यादेपेक्षाही खाली गेला आहे.

या आकडेवारीमुळे लोकसंख्या नियंत्रणाच्या नावाखाली राबवण्यात आलेल्या धोरणांचा फेरविचार करण्याची गरज अधोरेखित होते. एकेकाळी वाढती लोकसंख्या ही देशासमोरील मोठी समस्या मानली जात होती. त्यामुळे दोन अपत्यांचे धोरण, त्यापेक्षा अधिक अपत्ये असणाऱ्यांवर निर्बंध आणि सरकारी सुविधांपासून वंचित ठेवण्यासारख्या तरतुदींना प्रोत्साहन मिळाले. काही राज्यांमध्ये स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकांमध्ये दोन अपत्यांची अट लागू करण्यात आली. दोनपेक्षा अधिक अपत्ये असलेल्या व्यक्तींना निवडणूक लढवण्यास अपात्र ठरवण्याच्या तरतुदीही करण्यात आल्या.

मात्र, लोकसंख्येचे वास्तव बदलल्यानंतरही कायदे आणि धोरणे बदलण्याची तयारी कितपत दाखवली गेली, हा आता महत्त्वाचा प्रश्न आहे. प्रजनन दर घटत असताना जुन्या लोकसंख्या नियंत्रणाच्या संकल्पनांना चिकटून राहणे म्हणजे बदलत्या सामाजिक वास्तवाकडे डोळेझाक करण्यासारखे आहे.

विशेष म्हणजे, प्रजनन दरातील घसरण ही केवळ आकडेवारीची बाब नाही. त्याचा परिणाम भविष्यातील कामगारवर्ग, वृद्धांची वाढती संख्या, सामाजिक सुरक्षा, आरोग्यव्यवस्था आणि अर्थव्यवस्थेवर होऊ शकतो. त्यामुळे लोकसंख्येच्या प्रश्नाकडे केवळ किती मुले जन्माला येतात, एवढ्याच मर्यादित दृष्टिकोनातून पाहणे चुकीचे ठरेल.

सर्वोच्च न्यायालयाचे हे निरीक्षण लोकसंख्या नियंत्रणाच्या नावाखाली नागरिकांच्या वैयक्तिक आणि प्रजननविषयक निर्णयांवर निर्बंध घालणाऱ्या धोरणांचा पुनर्विचार करण्याची गरज अधोरेखित करते. मात्र, न्यायालयाचे निरीक्षण म्हणजे संबंधित सर्व कायदे आपोआप रद्द झाले, असा त्याचा अर्थ नाही.

लोकसंख्या नियंत्रणाच्या जुन्या भीतीवर उभ्या राहिलेल्या धोरणांचा आजच्या वास्तवाशी मेळ बसतो का, याचे उत्तर आता सरकार आणि धोरणकर्त्यांना द्यावे लागणार आहे. कारण लोकसंख्येचा प्रश्न बदलला आहे; मग कायदे आणि सरकारी दृष्टिकोन बदलणार की जुन्याच नियमांचा अट्टहास सुरू राहणार?